

Mae Brechu yn achub bywydau
Vaccination saves lives

Iechyd Cyhoeddus
Cymru
Public Health
Wales

MenACWY and Teenage 3-in-1 Booster Vaccination Programme

Briefing document for head teachers and school staff

Please ensure that all school staff who need to know about the programme have access to this information.

The Teenage 3-in-1 Booster vaccine protects against three serious diseases – tetanus, diphtheria and polio

The MenACWY vaccine protects against meningococcal groups A, C, W and Y, which can cause meningitis and sepsis

Eligibility for the MenACWY and Teenage 3-in-1 Booster vaccinations

The MenACWY and Teenage 3-in-1 Booster vaccines are offered **free to all young people aged 13 to 14 years** (school year 9), and older pupils who have previously missed these vaccines.

The Teenage 3-in-1 Booster vaccine is routinely given at the same time as the MenACWY vaccine as part of the national immunisation programme. Most young people will be offered both vaccines together in school, but those living in the Cardiff and Vale University Health Board area will be offered both vaccines by their GP surgery at around the same age.

3 reasons for having the Teenage 3-in-1 Booster and the MenACWY vaccine

- 1** The Teenage 3-in-1 Booster vaccine strengthens and provides longer term protection against tetanus, diphtheria and polio into adulthood.
- 2** Although rare, meningococcal disease is very serious and needs urgent treatment in hospital. It can even be fatal. Everybody is at risk from meningococcal disease, but **teenagers and young adults are the second most at risk group, and are most likely to carry the meningococcal germ.**
- 3** The Teenage 3-in-1 Booster and the MenACWY vaccines are **safe, highly effective and easy** to get.

Mae'r gwybodaeth hon ar gael yn Gymraeg.
This information is available in Welsh.

About the Teenage 3-in-1 Booster and the MenACWY vaccine

Teenage 3-in-1 Booster vaccine (this is sometimes referred to as Td/IPV):

T: tetanus

Tetanus is a disease affecting the nervous system. It can cause muscle spasms, breathing problems and can kill. Tetanus is caused when bacteria found in soil and manure gets into the body through open wounds.

d: diphtheria

Diphtheria is a highly contagious bacterial infection that usually begins with a sore throat and can quickly cause breathing problems. It can damage the heart and nervous system and, in severe cases, can kill.

IPV: inactivated polio vaccine

Polio (also known as poliomyelitis) is a virus that attacks the nervous system and can cause permanent paralysis of the muscles. If it affects the chest muscles or the brain, polio can kill.

Polio was once common in the UK and throughout the world. It is now rare due to the success of the vaccination programme.

The Teenage 3-in-1 Booster vaccine is **highly effective** at strengthening (boosting) protection from immunisations that were given to children when they were younger.

It completes a five dose course that aims to provide long-term protection against tetanus, diphtheria, and polio into adulthood:

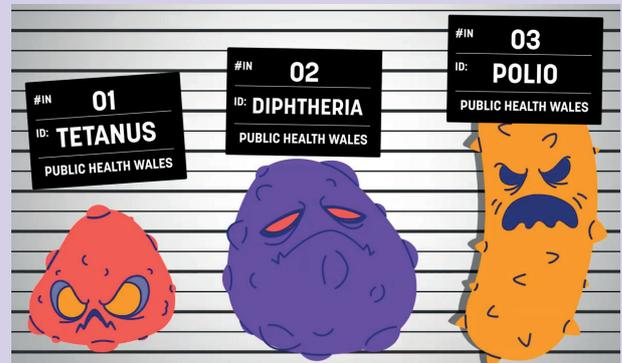
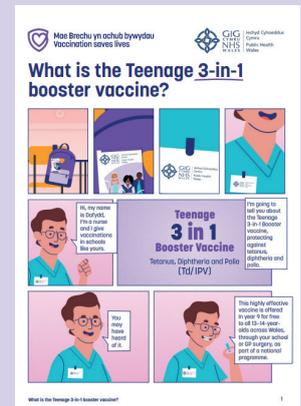
- the first three doses given as a baby, at 8 weeks, 12 weeks and 16 weeks
- the fourth dose given at 3 years and 4 months (for children born before 1 July 2025)
- the fifth dose given at age 13 to 14 years (school year 9)

The Teenage 3-in-1 Booster is a **very safe vaccine** which is given in the top part of the arm.

A full list of the vaccine ingredients and possible side effects are available at [medicines.org.uk/emc](https://www.medicines.org.uk/emc) (external site). For information about the 3-in-1 vaccine enter 'Revaxis' into the search box.

More information about the Teenage 3-in-1 Booster is available at phw.nhs.wales/3in1vaccine

On this webpage, you can look at the "What is the Teenage 3-in-1 Booster vaccine?" animation and comic.

MenACWY vaccine

Meningococcal disease is caused by several groups of meningococcal bacteria, the most common of which are B, C, W, and Y. Meningococcal bacteria can cause meningitis (inflammation of the lining of the brain and spinal cord) and sepsis (a whole body response to infection causing widespread inflammation and organ damage). The same bacteria that cause these serious illnesses are commonly carried in the back of the nose and throat, especially in older teenagers and young adults, without any symptoms.

Although rare, meningococcal disease is very serious and needs urgent treatment in hospital. It can lead to life-changing disabilities such as amputations, hearing loss, brain damage and scars. If it is not diagnosed early, it can even be fatal.

Vaccination against meningococcal group C (MenC) was introduced into the routine vaccination schedule in Wales in 1999.

Since August 2015, teenagers have been offered the MenACWY vaccine to improve protection against meningococcal disease. This vaccine protects against four meningococcal bacteria groups, A, C, W and Y. This has led to a large reduction in cases of MenC disease in all age groups.

As a result of the successful reduction of MenC disease and availability of appropriate vaccines, the dose of MenC vaccination offered to babies at 1 year old was discontinued in July 2025. **The MenACWY vaccine given at 13 to 14 years of age is therefore now the only MenC containing vaccine in the routine immunisation schedule for Wales, and uptake is crucial to prevent future outbreaks and illness.**

Young people are at higher risk of coming into contact with the meningococcal bacteria and getting meningococcal disease, so they need to get vaccinated to protect themselves. Vaccination also reduces the risk of young people carrying the bacteria and so protects other people around them. They will need this vaccine even if they have previously received the MenC vaccine.

The MenACWY vaccination is normally given as an injection in the top of the arm.

A full list of the vaccine ingredients and possible side effects are available at [medicines.org.uk/emc](https://www.medicines.org.uk/emc) (external site). For information about the MenACWY vaccines enter 'Men A, C, W, Y' into the search box.

It's important to know the signs and symptoms of meningitis and sepsis (meningococcal disease) as no vaccine is 100% effective. There are also other bacteria that can cause these illnesses, including meningococcal group B disease that is not covered by the MenACWY vaccine.

What are the signs and symptoms of meningococcal disease?

Look out for any of these symptoms

Fever, cold hands and feet

Vomiting

Drowsy, difficult to wake

Confusion and irritability

Severe muscle pain

Pale, blotchy skin. Spots or rash (see glass test)

Severe headache

Stiff neck

Dislike of bright lights

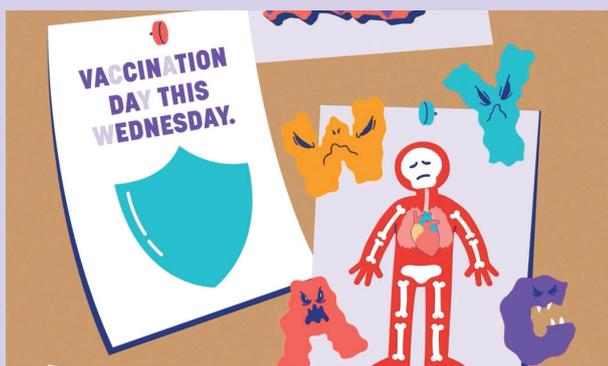
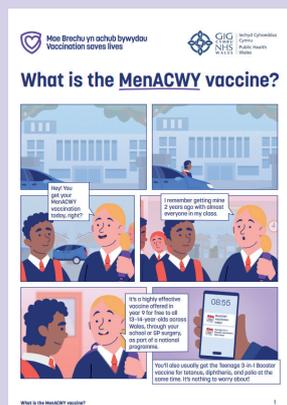

Convulsions or seizures

Source: © meningitisnow.org

More information about the MenACWY vaccine is available at phw.nhs.wales/MenACWYvaccine

On this webpage, you can look at the "What is the MenACWY vaccine?" animation and comic.

Do the glass test

Someone with sepsis may develop a rash of tiny 'pin pricks' which can turn into purple bruising. This rash does not fade under pressure. You can do the glass test by pressing the side of a drinking glass against the rash. If the spots don't fade under pressure, get medical help immediately. The rash can be more difficult to see on dark skin, but may be visible in paler areas, especially the soles of the feet, the palms of the hands, the abdomen or on the inside of the eyelids or roof of the mouth.

Never wait for a rash. If a child or young person is showing the above symptoms, get medical help immediately as the illness can progress very quickly.

Consent packs and vaccination information

Consent packs for pupils and their parents/guardians will be supplied to secondary schools before the scheduled Teenage 3-in-1 Booster and MenACWY school vaccination session. This may be paper based or in a digital format.

Each consent pack usually contains:

- **A letter (or email), leaflet and consent form.** The letter and leaflet give pupils and parents/guardians an understanding of the vaccines and their benefits. Information is provided to enable informed consent for young people to receive the Teenage 3-in-1 Booster and MenACWY vaccines. Some schools will be asked to send these electronically.
- The leaflets are also available in **accessible formats** (including Large Print, Easy Read, British Sign Language and Audio). Parents/guardians should be directed to: phw.nhs.wales/vaccines/accessible-information

- **A completed consent form is required before a vaccination is given.** While we recommend that pupils get **agreement from their parents/guardians**, some children in secondary school will be able to legally consent for themselves. This may include some children who are under 16, but only if they are assessed by the person giving the vaccine as being mature enough to fully understand what is being offered. This is called 'Gillick competence'.
- Where young people give their own consent, it is still preferred that parents/guardians are involved in the decision making. If the young person is in agreement, the parent/guardian will be informed that the vaccination has been given.
- Schools are asked to allow health professionals to use their clinical judgement in the application of Gillick competency assessment as a means of obtaining self-consent from young people where appropriate.
- Any queries or concerns from parents/guardians about self-consent and the process of Gillick competency assessment should be directed to health board school nursing or immunisation teams.
- For more information, search consent here: 111.wales.nhs.uk (external site), or speak to your school nurse.

Missed vaccinations

Young people who missed their Teenage 3-in-1 Booster or MMR vaccinations can receive these at any age, however most young people are only eligible for MenACWY and HPV vaccines up to the age of 25. **Therefore, young people should be encouraged to catch up with any missed vaccinations as soon as possible.** The local health board school nursing/immunisation team will provide opportunities for catch-up either in school, a community vaccination clinic, or by providing a letter or signposting the young person to their GP.

If pupils or their parents/guardians, have any questions or concerns about missed routine vaccinations, they can speak to their local health board school nursing/immunisation team or GP.

How consent is collected:

- Your school may be asked to collect **completed paper consent forms** from parents/guardians on behalf of the school nursing/immunisation team, and to follow up on non-returned consent forms.
- Electronic consent forms, where used, are sent directly from the parent/guardian to the school nursing/immunisation team.
- School nursing/immunisation teams may inform schools of young people who have not returned consent forms for further follow up.
- Forms should be **returned by the deadline agreed** with the school nurse or immunisation team.

Who will give the vaccine?

The programme will be delivered by the local health board school nursing/immunisation team.

They will administer the vaccinations according to nationally set standards. All vaccinators have appropriate qualifications and training, including safeguarding training. They are also fully trained to answer any questions from pupils, teachers and parents/guardians about the Teenage 3-in-1 Booster and MenACWY vaccines, along with questions about other vaccines such as HPV, flu, and MMR vaccinations.

! It's not too late to get up to date.

The World Health Organization estimates that vaccination prevents up to 5 million deaths globally every year from diseases.

How your school can support the Teenage 3-in-1 Booster and MenACWY vaccination programme

The relationship between schools and the school nursing/immunisation team is vital for protecting the health of future generations. Schools have an important role to play in promoting the uptake of the school aged immunisation programmes, because of the relationship they have with the parents/guardians and young people.

Support from schools with the Teenage 3-in-1 Booster and MenACWY programmes is highly valued and essential. Please use all your communication channels to help promote uptake and share this briefing document with staff in your school.

The following will help to support the vaccination session and minimise disruption to the school on the day:

- Ahead of the day of the vaccinations, talk to the school nursing/immunisation team to arrange a suitable location and requirements.
- If requested, provide a complete list of eligible children and young people within the age cohort, including their parent/guardian contact details.

- It's important to let parents/guardians know which day vaccinations will take place. The consent pack should contain this information. Please ensure the school consent packs are distributed to parents/guardians. Communication (e.g. an email or a text) can be sent to parents to remind them of the:
 - vaccination date(s); and
 - date they need to return the consent form by.
- Please **reassure** parents/guardians of the **effectiveness, safety and importance** of the Teenage 3-in-1 Booster and MenACWY vaccinations.
- Pupils and their parents/guardians may have questions about the vaccines. Let them know that further information is available at phw.nhs.wales/3in1vaccine and phw.nhs.wales/MenACWYvaccine
- Use school social media accounts or school communication channels to share relevant content.
- Speak to your school nursing/immunisation team if you have any queries or are aware of any misinformation or disinformation being circulated about the vaccination.

Legislation and guidance are in place to support the administration of vaccination programmes in Wales and to facilitate the sharing of pupil information for the purposes of vaccinations for school aged children.

Further information from Welsh Government is available in "Supporting the administration and management of childhood vaccination programmes delivered in schools" available at phw.nhs.wales/vaccines/Children-YoungPeople

Further information about the Teenage 3-in-1 Booster and the MenACWY vaccine

- The safety and effectiveness of the Teenage 3-in-1 Booster and the MenACWY vaccine has been rigorously tested in clinical trials.
- Like all medicines, vaccines can cause side effects, but not everyone gets them. Most side effects are mild and may last a day or two. The most common side effect is a sore, swollen or red arm at the site of injection. Less common side effects are headaches, nausea and fever. Serious side effects are extremely rare.
- The safety of all vaccines continues to be monitored by the Medicines and Healthcare products Regulatory Agency (MHRA) through the Yellow Card Scheme. Anybody can report suspected side effects of vaccines and medicines through the Yellow Card scheme. This can be done online at www.mhra.gov.uk/yellowcard (external site), by calling **0800 731 6789** (Monday to Friday, 9am to 5pm) or search for MHRA Yellow Card in the Google Play or Apple App Store.

Further information about Meningitis

- **Meningitis Research Foundation** is a leading UK, Irish, and international charity that brings together people and expertise to defeat meningitis and septicaemia. More information is available at meningitis.org (external site).
- **Meningitis Now** is a national meningitis charity based in the United Kingdom. More information is available at meningitisnow.org (external site).

A note of thanks

Delivering immunisation programmes through schools is vital for ensuring children and young people have easy access to vaccines. This helps to achieve high uptake of vaccination and reduce inequalities in health for children and young people.

We are grateful for the support of schools in hosting these vaccination sessions, and for communicating to parents/guardians when the Teenage 3-in-1 Booster and MenACWY vaccination sessions are scheduled to take place.

If you have any enquiries or questions regarding the delivery of the Teenage 3-in-1 Booster and MenACWY vaccination programme in your school, please direct these to the local health board school nursing/immunisation team. Further information and resources for schools, including educational resources aligned with the national curriculum, are available from the School Age Children and Young People webpage.

The information in this leaflet is correct at the time of publication. For the most up-to-date information, please visit phw.nhs.wales/vaccines

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Iechyd Cyhoeddus
Cymru
Public Health
Wales

Mae'r wybodaeth yn y darflen hon yn gywir ar adeg
 ei chyhoeddi. I gael yr wybodaeth ddiweddaraf,
 ewch i icc.gig.cymru/brechlynnau

Os oes gennyh ymholiadau neu gwestiynau ynghylch cyfiwyno'r rhaglen trechu Atgyfnerthu 3-mewn-1 i Bobl Ifanc yn eu harddegau a MenACWY yn eich ysgol, cysylltwch â thîm nyrsio/imiwneiddio ysgol y bwrdd iechyd lleoli. Mae rhagor o wybodaeth ac adnoddau i ysgolion, yn cynnwys adnoddau addysgol sy'n cyd-fynd â'r cwricwlwm cenedlaethol, ar gael o'r tudalen gwe Plant Oedran Ysgol a Phobl Ifanc.

Diolch yn fawr
 Mae cyfiwyno rhagleni brechu drwy ysgolion yn hantodol er mwyn sicrhau bod gan blant a phobl ifanc fynediad hawdd at frechlynnau. Mae hyn yn helpu i sicrhau bod cynifer â phosit o bobl yn cael eu brechu ac yn lleihau anghydraddoldebau iechyd i blant a phobl ifanc.
 Rydym yn ddioicgar am gefnogaeth ysgolion i gynnal y sesiynau brechu hyn, ac am gyfathrebu â rhieni/gwarcheidwaid ynghyd â phryd y bwriedir cynnal y sesiynau brechu HPV.

- Mae **Meningitis Now** yn elusen genedlaethol ar gyfer llied yr ymennydd sydd wedi'i lleoli yn Deyrnas Unedig. Mae rhagor o wybodaeth ar gael o: meningitisnow.org (safle allanol, Saesneg yn unig).
- Mae **Meningitis Research Foundation** (safle allanol - Saesneg yn unig) yn elusen flaenllaw yn y DU, lwerddon ac yn rhyngwladol sy'n dod â phobl ac arbenigedd ynghyd i drechu llied yr ymennydd a septicsemia. Mae rhagor o wybodaeth ar gael o meningitis.org (safle allanol, Saesneg yn unig).
- Mae **Meningitis Research Foundation** (safle allanol - Saesneg yn unig) yn elusen flaenllaw yn y

Gwybodaeth bellach am Lid yr Ymennydd

- Mae diogelwch pob brechlyn yn parhau i gael ei fonitro gan yr Asiantaeth Rheoleiddio Meddyginiaethau a Chynhyrchion Gofal Iechyd (MHRA) drwy'r Cynllun Cerdyn Melyn. Gall sgil-ffeithiau gan frechlynnau a meddyginiaethau drwy'r cynllun Cerdyn Melyn. Gellir gwneud hyn ar-lein yn www.mhra.gov.uk/yellowcard (safle allanol, Saesneg yn unig), drwy ffonio **0800 731 6789** (dydd Llun i ddydd Gwener, 9yb i 5yh) neu drwy chwilio am MHRA Yellow Card yn Google Play neu yn Apple App Store.
- Fel yn achos pob meddyginiaeth, gall brechlynnau achosi sgil-ffeithiau, ond ni fydd pawb yn eu profi. Mae'r rhan fwyaf o sgil-ffeithiau yn ysgafn a byddant fel arfer yn gwella ar ôl diwrnod neu ddau. Y sgil-ffeith mwyaf cyffredin yw braich boenus, chwyddedig, neu gochmi lle rhoddwyd y pigiad. Mae sgil-ffeithiau llai cyffredin yn cynnwys cur pen, cyfog a thwymyn. Mae sgil-ffeithiau difrifol yn brin iawn.
- Mae diogelwch ac effeithiolrwydd y brechlyn Atgyfnerthu 3-mewn-1 i Bobl Ifanc yn eu Harddegau ar brechlyn MenACWY wedi cael eu profi'n drylwyr mewn treialon clinigol.
- Mae diogelwch ac effeithiolrwydd y brechlyn Atgyfnerthu 3-mewn-1 i Bobl Ifanc yn eu Harddegau ar brechlyn MenACWY wedi cael eu

Gwybodaeth bellach am y Brechlyn Atgyfnerthu 3-mewn-1 i Bobl Ifanc yn eu Harddegau a'r Brechlyn MenACWY

Sut gall eich ysgol gefnogi'r rhaglen trechu Atgyfnerthu 3-mewn-1 i Bobl Ifanc yn eu Harddegau a MenACWY?

Mae'r berthynas rhwng ysgolion a thim nyrsio/imiwneiddio ysgolion y GIG yn hanfodol ar gyfer diogelu iechyd cenedlaethau'r dyfodol. Mae'r berthynas sydd gan ysgolion â rhieni/gwarcheidwad a phobl ifanc yn golygu bod ganddynt rôl bwysig i'w chwarae o ran annog mwy o bobl ifanc i gymryd rhan yn y rhaglen trechu.

Mae cefnogaeth gan ysgolion i raglenni brechu Atgyfnerthu 3-mewn-1 i Bobl Ifanc yn eu Harddegau a MenACWY yn cael ei gwerthfawrogi'n fawr ac yn hanfodol. Defnyddiwch eich holl sianeli cyfathrebu i helpu i hyrwyddo manteisio ar trechlynnau a rhanwch y ddogfen frifio hon â'r staff yn eich ysgol.

- Bydd y canlynoi yn helpu i gefnogi'r sesiwn trechu ac yn lleihau tartu yn yr ysgol ar y diwrnod:
- Cyn diwrnod y brechiadau, siaradwch â'r tim nyrsio/imiwneiddio ysgol i drefnu lleoliad addas a'u gofynion.

- Os gofynnir amdano, rhwch restr gyflawn o blant a phobl ifanc gymwys o fewn y gartan oedran, gan gynnwys manylion cyswllt eu rhieni/gwarcheidwaid.

- Mae'n bwysig rhoi gwybod i rieni/gwarcheidwad pa ddiwrnod y bydd brechiadau'n cael eu rhoi. Bydd y pecyn cydsynio yn cynnwys yr wybodaeth hon. Gwnech yn siŵr bod pecynnau cydsyniad yr ysgol yn cael eu dosbarthu i rieni/gwarcheidwad. Gellir anton neges (e.e. e-bost neu neges destun) i'w hatgoffa o'r:

- dyddiad (au) brechu; a'r
- dyddiad cau ar gyfer dychwelyd y ffurflen gydsynio.

- Rhowch **sicrwydd** i rieni/gwarcheidwad ynghylch **effeithiolrwydd, diogelwch a phwysigrwydd** y brechiadau Atgyfnerthu 3-mewn-1 i Bobl Ifanc yn eu Harddegau a MenACWY.

- Efallai y bydd gan ddisgyblion a'u rhieni/gwarcheidwad gwestiynau am y brechlyn. Rhwch wybod iddyn nhw fod rhagor o wybodaeth ar gael o: icc.gig.cymru/brechlyn3mewn1 a icc.gig.cymru/brechlynMenACWY
- Defnyddiwch gyfrifon cyfryngau cymdeithasol yr ysgol neu sianeli cyfathrebu'r ysgol i rannu cynnwys perthnasol sydd ar gael o phw.brandkitapp.com

- Siaradwch â'ch tim nyrsio/imiwneiddio ysgol os oes gennych ymholiadau neu os ydych yn ymwybodol o unrhyw gamwbyddiaeth sy'n cael ei lleadaenu am y brechiad.

Mae deddfwriaeth a chanllawiau ar wath i gefnogi gweinyddu rhaglenni brechu yng Nghymru ac i hwyluso rhannu gwybodaeth am ddisgyblion at ddibenion brechiadau ar gyfer plant oedran ysgol.

Mae rhagor o wybodaeth gan Lywodraeth Cymru ar gael yn y ddogfen "Cynorthwyo'r gwaith o weinyddu a rheoli rhaglenni brechu plant a ddarperir mewn ysgolion" sydd ar gael o:

icc.gig.cymru/brechlynnau/ **Plant-Pobllanc**

Sut mae eiddysniad yn cael ei gasglu:

- Efallai y gofynnir i'ch ysgol gasglu **ffurfienni cydpsynio papur wedi'u cwblhau** gan rieni/warcheidiadaid ar ran y tim nyrso ysgol/y tim imiwneiddio, ac i annog dychwelyd y ffurfienni cydpsynio nad ydynt wedi cael eu dychwelyd.

- Antonir ffurfienni cydpsynio electronig, lle cânt eu defnyddio, yn uniongyrchol gan y rhiant/gwarcheidiadaid at y tim nyrso ysgol/imiwneiddio.

- Gall timau nyrso/imiwneiddio ysgolion roi gwybod i ysgolion am bobl ifanc nad ydynt wedi dychwelyd eu ffurfienni cydpsynio er mwyn iddynt gymryd camau dilynol

- Dylid **dychwelyd ffurfienni erbyn y dyddiad y cytunwyd arno** gyda'r nyrso ysgol neu'r tim imiwneiddio.

Pwy fydd yn rhoi'r brechlyn?

Bydd y rhaglen yn cael ei chyflwyno gan dîm nyrso/imiwneiddio ysgolion y bwrdd iechyd lleol.

Byddant yn rhoi'r brechiad yn unol â safonau a osodwyd yn genedlaethol. Mae gan yr holl frechwyr gymwysterau a hyfforddiant priodol, gan gynnwys hyfforddiant diogel. Maent hefyd wedi'u hyfforddi'n llawn i ateb cwestiynau gan ddisgyblion, athrawon a rhieni/gwarcheidiadaid am y brechlyn Atgyfnerthu 3-mewn-1 i Bobl Ifanc yn eu Hardegau ar brechlyn MenACWY, ynghyd â chwestiynau am frechlynnau eraill fel HPV, y fflw ac MMR.

Mae Setylliad Iechyd y Bvd yn amcangyfrif bod brechu yn atal hyd at 5 miliwn o farwolaethau o glefydau ledled y byd bob blwyddyn.

Nid yw'n rhy hwyr i gael eich imiwneiddio'n llawn.

Brechladau a fethwyd Gall pobl ifanc a gollodd y cyfle i gael y brechiadau Atgyfnerthu 3-mewn-1 i Bobl Ifanc yn eu Hardegau neu MMR gael y rhain ar unrhyw oedran. Fodd bynnag, dim ond hyd at 25 oed y maer than fwyaf o bobl ifanc yn gymwys i gael y brechlynnau MenACWY a HPV. **Felly, dylid annog pobl ifanc i ddal i fyny â brechiadau a gollwyd cyn gynted â phosibl.** Bydd tim nyrso/imiwneiddio ysgolion y bwrdd iechyd lleol yn cynnig cyfleoedd i ddal i fyny naill ai yn yr ysgol, mewn clinig brechu cymunedol, neu drwy anton llythyr neu gyfeiriwr unigolyn ifanc at ei feddyg teulu.

Os oes gan ddisgyblion neu eu rhieni/gwarcheidiadaid gwestiynau neu bryderon ynghylch brechiadau rheolaidd a gollwyd, gallant starad â thîm nyrso/imiwneiddio ysgolion eu bwrdd iechyd lleol neu eu meddyg teulu.

Gwneuch y prawf gwyr

Gall rhywun â sepsis ddatblygu brech 'pigiadau pin' bach a all droi'n gleisio porffor. Nid yw'r frech hon yn pylu dan bwysau. Gallwch wneud y prawf gwyr trwy bwysu ochr gwyr yfed yn erbyn y frech. Os and yw'r smottiau'n pylu dan bwysau, ceiswch gymorth meddygol ar unwaith. Gall fod yn fwy anodd gweld y frech ar groen tywyll, ond gall fod yn weladwy mewn manau mwy golau, yn enwedig gwadnau'r traed, cledrau'r dwylo, yr abdomen, neu y tu mewn i'r amrannau neu daflod y geg.

Peidiwch byth ag aros nes y bydd brech yn ymddangos. Ceiswch gymorth meddygol ar unwaith os yw plentyn neu unigolyn ifanc yn dangos y symptomau uchod, gan y gall y salwch ddatblygu'n gyflym iawn.

Pecynnau cydsynio a gwybodaeth am y brech

Bydd pecynnau cydsyniad ar gyfer disgyblion a'u rhieni/gwarcheidwaid yn cael eu rhoi i ysgolion uwchradd cyn y sesiwn brechu MenACWY ar Brechlyn Atgyfnerthu 3-mewn-1 i Bobl Ifanc yn eu Hardegau yn yr ysgol. Gall y pecynnau fod ar bapur neu ar ffurf ddigidol.

Mae pob pecyn cydsynio fel arfer yn cynnwys:

- **Llythyr (neu e-bost), taflen a ffurflen gydsynio.** Mae'r llythyr ar daflen yn rhoi gwybodaeth i ddisgyblion a rhieni/gwarcheidwaid am y brechlyn a'i fanteision. Rhoddir gwybodaeth i alluogi cydsyniad ar sail gwyboddaeth i bobl ifanc gael y brechlyn Atgyfnerthu 3-mewn-1 i Bobl Ifanc yn eu Hardegau ar brechlyn MenACWY. Gofynnir i rai ysgolion anton y rhain yn electronig.

- Mae'r daflen ar gael mewn fformatau hygyrch (yn cynnwys Print Bras, Hawdd ei Deall, Iaiti Arwyddion Prydain a Sain fel arfer). Dylid cyfeirio rhieni/gwarcheidwaid at: icc.gig.cymru/brechlynnau/adnoddau-hygyrch

- **Mae angen ffurflen gydsynio wedi'i llenwi cyn rhoi brech.** Er ein bod yn argymhell bod disgyblion yn cael **cydsyniad eu rhieni/gwarcheidwaid**, bydd rhai plant yn yr ysgol uwchradd yn gallu cydsynio'n gyfreithiol drostyn nhw'u hunain. Gall hyn gynnwys rhai plant sydd o dan 16 oed, ond dim ond os bydd yr unigolyn sy'n rhoi'r brechlyn yn eu hasasu fel rhai sy'n ddigon aeddfed i ddeall yn llawn yr hyn sy'n cael ei gynnig. Gelwir hyn yn 'gymhwysedd Gilllick';
- Pan fydd pobl ifanc yn rhoi eu cydsyniad eu hunain, mae'n dal yn well bod rhieni/gwarcheidwaid yn rhan o'r broses o wneud y penderfyniad. Os yw'r unigolyn ifanc yn cytuno, bydd y rhiant/gwarcheidwad yn cael gwybod bod y brechiad wedi'i roi.
- Gofynnir i ysgolion ganiatau i weithwyr gofal iechyd profesiynol ddefnyddio barn glinigol wrth ddefnyddio asesiad cymhwysedd Gilllick fel ffordd o gael cydsyniad gan y bobl ifanc eu hunain lle bo'n briodol.
- Dylid cyfeirio unrhyw ymholiadau neu bryderon gan rhieni/warcheidwaid ynglyn â hunan-gydsyniad a phroses asesu cymhwysedd Gilllick at dimau nrysio ysgol neu dimau imwneiddio'r bwrdd iechyd.
- Chwiliwch am 'cydsyniad' yma i gael rhagor o wybodaeth: ni.wales.nhs.uk (safle allanol), neu siaradwch â nrys eich ysgol.

Ers mis Awst 2015, mae pobl ifanc yn eu harddegau wedi cael cynnig y brechlyn MenACWY i wella eu hamddiffyniad yn erbyn clefyd meningococol. Mae'r brechlyn hwn yn amddiffyn rhag pedwar grŵp o facteria meningococol, set A, C, W ac Y. Mae'r brechlyn wedi arwain at ostyngiad mawr mewn achosion o glefyd MenC ym mhob grŵp oedran. O ganlyniad i leihau achosion o glefyd MenC yn llwyddiannus ac argaeledd brechlynnau priddol, rhoddwyd y gorau i gynnig dos o'r brechlyn MenC i fabanod yn flwydd oed ym mis Gorffennaf 2025. Felly, y brechlyn MenACWY sy'n cael ei roi i bobl ifanc pan fyddant rhwng 13 a 14 oed yw'r unig trechlyn sy'n cynnwys MenC sy'n rhan o'r amserlen imiwneiddio reolaidd ar gyfer Cymru bellach. Mae sicrhau bod y nifer o bobl ifanc sy'n cael eu brechu yn uchel yn hanfodol er mwyn atal brigadau o achosion a salwch yn y dyfodol.

Mae pobl ifanc yn fwy tebygol o ddod i gysylltiad â'r bacteria meningococol a chael clefyd meningococol, ac felly mae angen i ddyn nhw gael eu brechu er mwyn amddiffyn eu hunain. Mae brechu hefyd yn lleihau'r risg y bydd pobl ifanc yn cario'r bacteria ac felly'n amddiffyn pobl eraill o'u cwmpas. Bydd angen y brechlyn hwn arnyn nhw hyd yn oed os ydyn nhw wedi cael y brechlyn MenC o'r blaen.

Fel arfer rhoddir y brechiad MenACWY fel pigiad ym mhen uchaf y traich.

Mae rhagor o wybodaeth am y brechlyn MenACWY ar gael yn ic-gig.cymru/brechlynMenACWY Ar y dudalen we hon, gallwch wylt'r anmiedd a darllen y comic "Beth yw'r brechlyn MenACWY?!"

Beth yw arwyddion a symptomau'r clefyd meningococol?

Gwylwch am unrhyw un o'r symptomau hyn

Twymyn, dwlyo a thraed oer

Cysgylt, anodd deftro

Dryswch a thymher flin

Poen difrifol yn y cyhyrau

Croen gwelw, blotiog, Smotiau neu frech (gweler y prawf gwyrdr)

Cur pen difrifol

Confyslynnau neu drawiadau

Ddim yn hoffi goluedau llachar

Mae rhestr lawn o gynhwysion y brechlyn a'r sgili- effeithiau posibl ar gael yn medicines.org.uk/emc (safle allanol, Saesneg yn unig). I gael gwobodaeth am frechlynnau MenACWY rhoch 'Men A, C, W, Y' yn y blwch chwilio.

Mae'n bwysig bod yn ymwybodol o arwyddion a symptomau llied yr ymennydd a sepsis (clefyd meningococol) gan nad oes yr un brechlyn 100% yn effeithiol. Mae bacteria eraill hefyd yn gallu achosio'r affeichydion hyn, yn cynnwys clefyd meningococol grŵp B nad yw wedi'i gynnwys yn y brechlyn MenACWY.

Ynglŷn â'r Brechlyn Atgyfnerthu 3-mewn-1 i Bobl Ifanc yn eu Harddegau a'r Brechlyn Menacwy

Y Brechlyn Atgyfnerthu 3-mewn-1 i Bobl Ifanc yn eu Harddegau (cyfeirir ato weithiau fel Td/IPV):

T: tetanus
Mae tetanus yn afiechyd sy'n effeithio ar y system nerfol. Gall achosi sbasmau yn y cyhyrau a phroblemau anadlu, a gall ladd. Mae tetanus yn cael ei achosi pan fydd bacteria a geir mewn pridd a thail yn mynd i mewn i'r corff trwy glytau agored.

d: difftheria
Mae difftheria yn haint bacteriol heintus iawn sydd fel arfer yn dechrau gyda dolur gwddf. Mae'n gallu achosi problemau anadlu'n gyflym. Gall niweidio'r galon a'r system nerfol ac, mewn achosion difrifol, mae'n gallu lladd.

IPV: brechlyn polio wedi'i anactifadu

Mae polio (a elwir hefyd yn poliomyelitis) yn feirws sy'n ymosod ar y system nerfol ac yn gallu achosi parlys parhaol yn y cyhyrau. Gall polio ladd os yw'n effeithio ar gyhyrau'r frest neu'r ymennydd.

Ar un adeg roedd polio yn gyffredin yn y DU a ledled y byd. Mae'n brin erbyn hyn o ganlyniad i lwyddiant y rhaglên frechu.

Mae'r brechlyn Atgyfnerthu 3-mewn-1 i Bobl Ifanc yn eu Harddegau yn **hynod effeithiol** wrth gryfhau'r (atgyfnerthu) amddiffyniad a geir gan imiwneiddiadau sy'n cael eu rhoi i blant pan maent yn iau.
Mae'r brechlyn atgyfnerthu'n cwblhau cwrs pum dos sy'n anelu at roi amddiffyniad hir-dymor yn erbyn tetanus, difftheria, a pholio wrth i bobl ifanc dyfu'n oedolion:

- rhoddir y tri dos cyntaf i fabanod, yn 8 wythnos, yn 12 wythnos ac yn 16 wythnos oed
- rhoddir y pedwerydd dos i blant pan fyddant yn 3 blwydd a 4 mis oed (yn achos blant a anwyd cyn 1 Gorffennaf 2025)
- rhoddir y pumed dos i bobl ifanc yn eu harddegau pan fyddant rhwng 13 a 14 oed (blwyddyn ysgol 9)

Y Brechlyn Menacwy

Mae rhagor o wybodaeth am y Brechlyn Atgyfnerthu 3-mewn-1 i Bobl Ifanc yn eu Harddegau ar gael o icc.gig.cymru/ Ar y dudalen we hon, gallwch wyllo'r anmieddiad a darllen y comic "Beth yw'r brechlyn atgyfnerthu 3-mewn-1 i bobl ifanc?"

Mae'r Brechlyn Atgyfnerthu 3-mewn-1 i Bobl Ifanc yn **frechlyn diogel iawn**. Mae'n cael ei roi trwy bigiad yn rhan uchaf y fraich.
Mae rhestr iawn o gynhwysion y brechlyn ar sgil-medicines.org.uk/emc (safle allanol, Saesneg yn unig). I gael gwybodaeth am y brechlyn 3-mewn-1, rhowch 'Revaxis' yn y blwch chwilio.

Mae'r cleftyd meningococol yn cael ei achosi gan sawl grŵp o facteria meningococol, a'r rhai mwyaf cyffredin yw B, C, W ac Y. Gall bacteria meningococol achosi lliid yr ymennydd (lliid yn leinin yr ymennydd a llinyn asgwrn y cefn) a sepsis (ymateb gan y corff cyfan i haint sy'n achosi lliid eang a difrod i organau). Mae'r un bacteria sy'n achosio'r afiechydon difrifol hyn yn cael eu cario'n gyffredin yng nghêfn y trwyn a'r gwddf, yn enwedig mewn pobl ifanc hyn ac oedolion ifanc, heb symptomau.

Er bod y cleftyd meningococol yn brin, mae'n un difrifol iawn sy'n gofyn am driniaeth frys yn yr ysbdy. Gall arwain at anabledau sy'n newid bywydau fel trychadau, colli clyw, niwed i'r ymennydd a chreithiau. Os na chaiff ei ddiagnosio'n gyfnaf, gall hysgu yn oed fod yn anghwael.
Cyflwynwyd brechu yn erbyn grŵp meningococol C (MenC) i'r amserlen frechu reolaidd yng Nghymru ym 1999.

Y Rhaglen Frechu MenACWY a'r brechlyn Atgyfnerthu 3-mewn-1! Bobl Ifanc yn eu Harddegau

Dogfen ffrifio ar gyfer penaeithaid a staff ysgolion

Gwneuch yn siŵr bod gan bob aelod o staff yr ysgol sydd angen
Gwybod am y rhaglen fynediad at yr wybodaeth hon.

Mae'r brechlyn Atgyfnerthu 3-mewn-1
i Bobl Ifanc yn eu Harddegau yn
amddiffyn rhag tri chlefyd difrifol
– tetanus, diffrtheria a pholio

Mae'r brechlyn MenACWY
yn amddiffyn rhag grwpiau
meningococol A, C, W ac Y, sy'n gallu
achosi llied yr ymennydd a sepsis

Cymhwysedd i gael y brechlyn MenACWY a'r brechlyn atgyfnerthu 3-mewn-1 i bobl ifanc yn eu harddegau

Mae'r brechlyn MenACWY a'r brechlyn Atgyfnerthu
3-mewn-1 i Bobl Ifanc yn eu Harddegau yn cael eu
cynig am ddim i bob unigolyn ifanc 13 i 14 oed
(blwyddyn ysgol 9), yn ogystal â disgyblion hŷn sydd
wedi collir cyfle i gael y brechlynnau hyn o'r blaen.

Mae'r brechlyn Atgyfnerthu 3-mewn-1 i Bobl Ifanc
yn eu Harddegau yn cael ei roi fel mater o drefn ar yr
un pryd â'r brechlyn MenACWY fel rhan o'r rhaglen
imiwneddio genedlaethol. Bydd y rhan fwyaf o bobl
ifanc yn cael cynnig y ddau frechlyn gyda'i gilydd
yn yr ysgol. Fodd bynnag, bydd pobl ifanc sy'n
byw yn ardal Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r
Fro yn cael cynnig y ddau frechlyn gan eu practis
meddygon teulu pan fyddant tua'r un oedran.

Tri rheswm dros gael y brechlyn Atgyfnerthu 3-mewn-1 i Bobl Ifanc a'r brechlyn MenACWY

1 Mae'r brechlyn Atgyfnerthu 3-mewn-1 i
Bobl Ifanc yn eu Harddegau yn cryfhau
amddiffyniad ac yn rhoi amddiffyniad
tymor hwy yn erbyn tetanus, diffrtheria a
pholio wrth iddynt dyfu'n oedolion.

2 Er bod clefyd meningococol yn brin,
mae'n ddifrifol iawn ac yn gofyn am
driniaeth trys yn yr ysbty. Gall hyd yn
oed fod yn anghueul. Mae pawb mewn
peryl o glefyd meningococol, ond **popl
ifanc yn eu harddegau ac oedolion
ifanc yw'r ail grŵp sydd fwyaf mewn
peryl, a nhw sydd fwyaf tebygol o
garlo'r germ meningococol.**

3 Mae'r brechlyn Atgyfnerthu 3-mewn-1 i
Bobl Ifanc yn eu Harddegau a'r brechlyn
MenACWY yn **ddiogel, yn hynod
effeithiol ac yn hawdd i'w cael.**

